

Almindelighed maa bære sig ad, for saavel qualitativ som kvantitativ at bestemme de forskjellige Stoffer.

G j e n m æ l e

i Anledning af nogle imod Undertegnede stilede landoconomiske Betragtninger, indrykkede i Tidsskrift for Landoconomie, 7de Binds 3die Hefte.

En Anonym har i anførte Tidsskrift leveret nogle Betragtninger, sigtende til en Sammenligning af Amtsraad Blocks Avlsystem med "det Avlsystem" (som det i Betragtningerne kaldes) Undertegnede har fremstillet i sit Skrift over Forholdet imellem Product og Dyrkningsbeføstninger; *) men dog fornemmelig for at gjendrive eller tilintetgjøre de Beregninger jeg i benævnte mit Skrift har anstillet. Anonymus eller min Modpart erklærer, at han er en Hader af Kamp og Strid, og at han ved at nedskrive sine Betragtninger blot har havt til Hensigt at nedlægge et lidet Offer paa Sandhedens og Fædrelandets fælleds Alter. Men troer Anonymus at det, han

*) Jeg mener her at have fremstillet 7 forskjellige, eller i det mindste flere meget forskjellige Avlsystemer.

har fremført er saa rigtigt, og saaledes bærer Sandhedens Præg, at intet skulde kunne indvendes derimod, eller troer han, at hans Had for Kamp og Strid kan befrie ham fra at faae Gjensvar, da tager han Feil. Thi slikt Had respecterer jeg kun lidet, naar det gjelder Fødelandet eller en vigtig Sags Drøftelse; og det saa meget mindre, som jeg finder, at Anonym. slet ikke har viist den Sandhedskjærlighed, der characteriserer den upartiske Jagttager, men tvertimod forvansket Sandheden, og i sin Svindel eller Iver bygget Luftcasteller, der, hvis de fandt Tiltroe, maatte bringe uendelig megen Ulykke over Fædrelandet, hvilket Alt jeg i det følgende skal bevise.

Det første jeg har at bemærke er, at jeg ikke kjender Amtsraad Blocks Bog in originali, og at jeg derfor denesinde ikke skal indlade mig paa nogen Bedømmelse af Blocks Anskuelser. Dog kan jeg ikke troe, at Block kun paa Skromt skulde have roest Kobbelbruget, saaledes som Anonym. vil faae os til at troe; thi det var dog at bringe sig selv i Modsigelse. Og naar min Modpart anfører, at Block beregner Brutto-Indtægten af Vexeldriften til 9 Tdr. 6 Skpr. 13 Potter Rugs Værdi pr. Td. Land, og Brutto-Indtægten af Kobbeldriften til 7 Tdr. 6 Skpr. 12 Potter, saa fremlyser allerede her min Modparts Lyst til at forvandske Sandheden, naar han siger: "Heraf fremlyser klart, at Block og Dalgas ingenlunde have fælles Mening." Thi, har ikke ogsaa jeg i mine Beregninger viist, at

Brutto=Indtægten stiger med Bereddriften, ja 'i en langt høiere Grad endnu, end Bloct. I dette Punkt i det mindste ere vi enige, og Anonym. har ikke bevist hvad han vilde bevise. Og nu til det, der angaaer mig alene.

Naar min Modpart siger, at jeg har søgt at godtgjøre, at Mange i de senere Aar have feilet meget i at følge de Grundsætninger, som ved den navnkundige Thaer vare gjorte gjeldende, eller at jeg har villet vise Bereddriftens Ufuldkommenhed, Nødvendigheden af Brak og Jordens Hvile, og synes at have villet føre Agerdyrkningen tilbage til dens forhen havte Standpunkt, da er dette vel tildeels sandt, men ogsaa for en stor Deel ikke sandt.

Engen kan være mere villig end jeg til at erkjende Thaers store Fortjenester af Landoeconomien, og af et oprigtigt Hjerte indrømmer jeg denne udmærkede Systematiker og Granster den øverste Plads blandt alle philosophiske Landoeconomer. Men Thaer var dog kun et Menneske, og som saadan kunde han jo ogsaa feile, hvilket saameget mindre er at bebreide ham, som han foresandt den Gjenstand, han agtede at behandle, saare lidet bearbejdet, og det altsaa ikke altid var ham mueligt, at bygge paa en sikker Grundvold. Saaledes troer jeg, at det, hvori han meest har feilet, er Læren om Jordmonets Kraftforøgelse og Kraftformindskelse, og at de feilagtige Begreber, han herom havde gjort sig, have forledt ham til at ansee Bereddriften for fordeelagtigere end den virkelig

er. At jeg har søgt at vise Vereldsdriftens Ufuldkommenheder, nægter jeg ikke, men jeg har ogsaa vist dens Fuldkommenheder, nemlig blandt andet, at understøtte den høieste Production. Den absolute Nødvendighed af Brak og Hvile, troer jeg ikke nogen sinde at have paastaet, undtagen forsaavidt Hvilen angaaer for Sandjorder, nemlig saalænge man ikke, som i Belgien, ved Kuldkastning bringer et ved nogle Aars Hvile befæstet Jordlag for Lyset igjen. Langt mindre endnu har jeg tænkt paa eller forsøgt at føre Agerdyrkningen tilbage til dens forhen havte Standpunkt. Mine gjentagne Anbefalinger til Brakning, dyb Pløining, Mergling, Udgroftning, kraftfuldt Udslæg af Jorden, Dpfodring af Sæd, en god Røgt og Pleie af Husdyrene, disses Forædling &c. &c., alt dette er vist ikke at vise Veien til Tilbagegang. De mod mig rettede Beskyldninger eller Bebrejdelser ere derfor ialmindelighed ikke overeensstemmende med Sandhed, og de, som ere det, mener jeg at kunne forsvare mig mod.

I de Citater, min Modstander anfører imod mig, viser han sig ikke mere sanddru end alt bemærket. Saaledes blandt andet hvor det hedder: "Vi have troet, at ved at følge den "i Priissspørgsmaalet" betegnede Wei, maatte de Resultater, vi her søge, fremstille dem i et mere reent, af det anvendte Arbejde alene afhængigt, Forhold." I min Bog S. 44, hvorfra dette er taget, staae Ordene "i Priissspørgsmaalet" flet ikke, og ere ikke

hellere meente, hvilket Enhver, der læser Bogen, strax vil see.

Af foranferte og andre Yttringer tager min Modpart da Anledning til at udraabe:

”Men med Føie maa man dog her spørge: hvorfor skulde saa denne Udarbejdelse, hvori Forfatteren selv erkjender, at de forekommende Dyrkningsmaader ikke ere Mynstre paa Guldkommenhed og hvori Alt kun kom an paa at fremstille Sagen overeensstemmende med Opgaven, saa at der desaarst blot tages Hensyn til en vis tiltagende Arbeidskraft, og derimod aldeles intet Hensyn er taget til Anvendelsen af forsøget Gjødningskraft, skjøndt i ethvert Landbrug Jordens Gjødsning ikke er af mindre, ja maaskee endog af mere Betydning, end dens Bearbejdelse, hvorfor skulde den forelægges Publicum saa aldeles uforandret? Paa den Tid, han afgav den til Pressen, var han jo dog fri for de Baand, som det opgivne Spørgsmaal efter hans Formodning paalagde ham. Hans Hensigt med at udgive dette Skrift er og bliver dog altsaa denne, at han vil overtøye sine Læsere om, at hans Anstuelser ere de ene rigtige, og 'at det er kun ved at følge hans her fremsatte Grundsætninger, at Danmarks Agerdyrking kan udføres til nogen sand Fordeel, men paa enhver anden Maade til saare meget Tab.”

At jeg ikke selv erkjender de af mig fremsatte og beregnede Dyrkningsmaader for Mynstre paa

Fuldkommenhed, synes mig ikke at fortjene Daddel. Intet Menneske har endnu frembragt noget fuldkomment, og i al Fald kunde jo dog kun een af de fremsatte Dyrkningsmaader blive den fuldkomneste. Desuden maatte jeg især paasee, at de Dyrkningsmaader, jeg valgte, i høi Grad vare characteriserende, skulde Hensigten med Beregningerne opnaaes; og denne Hensigt kunde ikke være at foreskrive Landmanden en Dyrkningsplan, som han bogstaveligen havde at følge, men at bringe ham til nøiere Eftertanke over hans eget Landbrug, og hvad derved kunde være at forbedre. Mine Beregninger gif ubpaa, at finde Forholdet, i hvilket Productet staaer til den anvendte Arbeidskraft, men langtsfra ikke at fremstille Sagen i "Alt" overeensstemmende med Opgaven, eller, som det et andet Sted i Betragtningerne hedder, "i nøieste Overeensstemmelse med Opgaven," thi da maatte jeg være kommen til et ganske andet Resultat, nemlig at med den høiere Cultur ogsaa en saa meget større ree Indtægt opnaaes,*) hvilket sandsynligviis havde behaget Hr. Anonymus bedre og skaffet mig Præmien. Men det er Sandheden vi skulle hylde, ikke forudfattede Meninger. At jeg ikke har taget Hensyn til Anvendelsen af en forøget Gjødningskraft, forstaaer jeg ikke ret. Jeg har antaget, at de Driftsmaader,

*) See de, Opgaven tilføiede, nærmere Bestemmelser, foran i min Bog.

som ere tagne under Beregning, befandt dem i fuld Gang, altsaa at Jorden var i Besiddelse af den, efter de forskjellige Dyrkningsmaaders Individualitet eller særegne Indretning, fornødne productive Kraft, uden hvilket disse Driftsmaader ikke kunne bestaae. Som Følge heraf kunde der ikke heller tages Hensyn til nogen anden Gjødningskraft, end den ved den større eller mindre Production tilveiebragte Gjødningsmasse. At vove mig ind i Ideernes Rige, eller at speculere paa en stigende Gjødningsmasse og deraf følgende Tilvært i Productionen, hvilket maaffee har været min Modstanders Mening, har jeg ikke anseet for raadeligt, da jeg ikke troer, at Gjødningsmassen paa fuldkommen opdyrkede Jorder forøges uden Tilskud udenfra, men tværtimod, at Jorden, for at holdes i Kraft, maa gives alt hvad den frembringer tilbage igjen. At udvikle dette nøiere, vilde føre mig for vidt her, men da jeg i min Critik af den Landøconomiske Skoleven, der med det første vil udfomme, udførligen har behandlet denne Materie, henviser jeg dertil. Iøvrigt har min Hensigt ved at udgive mine Beregninger været, deels at staffe mig nogen Erstatning for den mig nægtede Præmie, og for den Tid jeg har anvendt paa disse Beregninger, men hvilket aldeles er mislykket mig; deels at bidrage til et vigtigt Æmnes Belysning, uden derfor at troe at have udtømt denne Gjenstand. Beviis for det sidste afgiver min til Landhuusholdnings-Selskabet indgivne Forespørgsel, om det vilde

være Selskabet behageligt at modtage Forslag og Plan til Indsamlingen af factiske Efterretninger i Landøconomien, men hvorpaa jeg endnu venter Svar.

Min Modstander bebrejder mig, at jeg kun tager Hensyn til de Driftsomkostninger, som en Agerdyrker har, der er udenfor Bondestanden, og mener, at "der ikke er liden Forskiel paa de Driftsomkostninger, som en Mand har, der maa udføre Arbeidet ved leiede Hænder, og som en Bonde har, der deels arbejder selv med egen slittige Haand, deels i Forbindelse ei alene med sine Tjenestefolk, men med sin Kone og egne Børn." Men havde jeg beregnet Driftsomkostningerne anderledes end efter det, de beløbe sig til for Manden udenfor Bondestanden, vilde man uden tvivl have bebrejdet mig, at denne ingen Nytte kunde have af mine Beregninger, da dog denne Klasse af Landmænd er meget talrig, og min Bog meest kunde ventes læst af dem. Bonden, mener jeg desuden, kan ikke sige at hans Dyrkningsomkostninger ere mindre, fordi han selv fortjener en Deel af Arbejdslønnen, thi denne kunde han ogsaa have fortjent ved at arbejde for Andre. Og formaaer han at arbejde strængere eller at nøies med en tarveligere Levemaade, end af mig antaget, bliver det vistnok en Fordeel for ham, men som egentlig er Driftsmaaden uvedkommende, da den fremgaaer af hans personlige Dygtighed, eller kan vel endog være fremkaldt af Nødvendighed. At isvrigt de af mig antagne Dyrkningsomkostninger skulde være for høit

beregne, saaledes som Anonym. mener, kan jeg ikke troe, tværtimod frygter jeg for, endnu at have regnet for lidt, f. Ex. ved Bygningernes Vedligeholdelse. Vi maae for alting ikke forestille os Tingene for lette. Et feilagtigt Overflag har allerede bragt Mangen fra Velstand til Bettelstaven. Det er en let Sag at figurere som Landmand, naar man har Formue, et godt Præstekald eller andet indbringende Embede, der kan dække Underbalancen. Men skal man leve af en lille Eiendom, vel endog forrente en Deel af Kjøbesummen, maa alting tages langt nøiere.

At en Bonde, der ikke har meer end 50 Edr. Land Middelfjord, som dyrkede efter den af mig opgivne gamle Drift, naar han har udredet sine øvrige Udgifter til Konge, Godseier, Præst ic., saaledes som min Modpart anfører, ikke vil have nogen anden Fortjeneste, end den Arbejdsløn, han selv har fortjent som Medarbejder ved Driften, og hvad han kan have sparet i Dyrkningsomkostninger ved en knappere Levemaade eller ved at arbejde strængere, troer jeg fuldt og fast. Beviis herfor have vi i den Knaphed og Fattigdom, der characteriserer flige Huusholdninger, naar ikke en arvet lille Capital, en gjeldfri Eiendom, lavt Hartkorn, lave Tiender ic. mage det anderledes. At hvert Par unge Egtefolk, som min Modstander antager, har fire Børn at opdrage, er maaskee ialmindelighed rigtigt, men saa mange Børn at opdrage, ville ikke paa een Gang findes

hos samtlige etablerede Familier i en Egn. Af 31 mig nærmest omgivende Bønderfamilier med Jord- eiendom, have for Diebliffet kun 19 uconfirmerede Børn, og 4 hver en forrig Beboer (Aftægtsnyder) at forsørge, iffe hveranden een, som min Modstander antager. Byrden i anførte Henseender er derfor ial- mindelighed vel neppe saa stor, som min Modpart mener; og der vil altsaa altid findes en Deel Fami- lier, der selv ved den paagjeldende Driftsmaade kunne leve et sorgfrit Liv, eller ved Besparelser i Levemaaden og strengere Arbeide, opsamle sig et lidet Overflud.

Bed at omtale det ringe Udbytte, jeg faaer ud af den belgiske Dyrkningsmaade, tager min Mod- stander Anledning til at udraabe: "Ach! I ulykkelige Belgier, hvor liden Vøn have I dog iffe for al Eders Nøie!" Men fordi vi i Danmark iffe kunne bringe mere ud af den belgiske Dyrkningsmaade, følger endnu iffe, at det samme gjælder for Belgierne. Et fordeel- agtigere Clima, især et tidligere Foraar og et læn- gere Efteraar, indvirker saare meget paa Dyrknings- befostringerne, da Hestene og Folkene beskæftiges mere fordeelagtigen og færre behøves. Ligeledes turde vel ogsaa Priiserne paa Produkterne og paa fremmede Fornødenheder, være nok saa fordeelagtige for Landmanden i Belgien end for Landmanden i Danmark. Og forresten, mon da iffe den belgiske Landmand i de sidste 2 Decennier ligesom andre Lan- des Landmænd, skulde have fundet Anledning til at

formindste lidt sine Dyrkningsbeføstninger. Det forekommer mig fast utroligt, at dette kan være anderledes.

Anonymus kalder den af mig beregnede Kobbedrift med 3 Halme, Brakning, Mergling og 10 Mars Leie, mit "Skjøde barn," og mener, at jeg ikke lidet har smigret samme ved at lade enhver Sædart bære 15 Fald, en Afgrøde saa stor, vedbliver han, at jeg for at godtgjøre Rimeligheden deraf, har høsføiet et Exempel, som dog ikke er adæqvot, da en betydelig Høebjerging kommer samme til Hjælp. At jeg saavidt mueligt har søgt at støtte mine Beregninger paa Facta, er vist, og dette troer jeg er den eneste Maade at komme til sikre Resultater. Ikke paa et enkelt Exempel, men en heel Egn's Exempel*) har jeg støttet mine 15 Fald, og kommer der end samme ingen Høebjerging til Hjælp, saa komme dog Brakning og Mergling dem til Hjælp, hvilket jeg anseer fuldkommen at opveie Høebjergingen. Men antaget, at jeg end havde regnet 3 Fald for meget, bliver der dog endnu 5 Rbd. 3 Mk. i reen Indtægt af hver Td. Land, altsaa stedse mere end ved nogen af de andre Dyrkningsmaader. Men, som sagt, jeg anseer Brakning og Mergling for fuldkommen at opveie Høebjergingen, nemlig paa Jorder, som dem jeg i min Bog Pag. 9 har antaget, eller paa Middelfjorder, af den Bestaffenhed, at Udgrøft-

*) Gæften ved Tøndern. (See Ribe Amts Beskrivelse.)

ning ikke kan undgaaes. Vi see her kun for ofte Møget at være af saare ringe Birkning, medens Mergel endnu maaskee aldrig, og Brakning saare sjældent have stuffet Nogen.

Min Modpart siger: "Naar Forfatteren (Undertegnede) anseer Mergel, Brak og Hvile som de meest hensigtsvarende Midler til at erholde en saa stor reen Indtægt, som mueligt, da indrømme vi ham jo meget gjerne, at der ved ethvert af dem kan opnaaes ret Meget, men langtfra dog ikke Alt, hvad man af et i Sandhed vel anlagt Landbrug med god Grund tør vente sig." Men naar har jeg da paa-
 staaet, at der ved et enkelt af de anførte Midler kan opnaaes Alt, hvad man af et i Sandhed vel anlagt Landbrug med god Grund tør vente sig? Er det ikke tværtimod ved Anvendelsen af alle 3 Midler i Forening, at jeg er kommen til den største rene Indtægt. At Mergel, som min Modstander anfører, ikke kan anbefales som et almindeligt Hovedmiddel, fordi dette Fosfil endnu ikke er fundet overalt i Danmark, har saare lidet at betyde. Der gives sikkert langt flere Steder i Danmark, hvor det, af min Modpart saa høit anslaaede og som Mynster for hele Landet anbefalede Blokke Beresbrug, vil findes aldeles upractifabelt, end Steder, hvor Mergel ikke findes. Og at Mergling kan gjentages med samme Nytte som en Gjødsning, om end maaskee bedst i Forening med samme, synes mere og mere at bekræfte sig. Dette Sandjorder taale maaskee ikke en saa stor Mængde

Mergel, som lerede Jorder, men de taale ikke heller saa meget Møg, i det mindste maa det først præpareres hertil. Ved de af os leverede Beregninger have vi desuden antaget Jorder af Middelbonitet, og at Mergling var anvendelig, Mergel altsaa at faae, saa at Anonym. Indvending, at Mergel ikke overalt findes, eller at Mergel paa magre, muldfattige Jorder let kan gjøre Skade, i al Fald ikke rammer mine Beregninger.

Hvad Brakning angaaer, da siger Anonym., at for nærværende Tid ere de bedste Chemikere enige i, at det er urigtigt at ansee Brakning for at være berigende, men kun for et Middel, hvorved de plantearende Dele bringes til at gaae over i Planterne, hvilket, efter hans Sigende, er vor H. C. Drsteds Mening. Men med al Agtelse for Chemien, mener jeg dog, at det ikke er af Chemikerne vi skulle lære Landbruget. Chemikerne have antaget, at Hvedehalm er mere nærende end Havrehalm, og dog lærer Erfaring det modsatte. Chemikerne antage, at Mergelen ingen Næring giver Planterne, og dog see vi Mergelen virke ganske paafaldende paa udslippede Jorder. Chemikerne, eller rettere Plantefysiologerne, mene, at Bladværterne suges deres meste Næring af Luften og Bandet, Landmændene, at disse Værter ligesom Straaværterne bedst trives i kraftfuld, gjødslet Jord. Chemikerne, som vi nyligen horte, mene jo ogsaa, at Brakning ikke er berigende, og Landmændene have den modsatte Erfaring. Man behage

herom at eftersee Schwertz's Skrifter, ligesom min Critik af den landoeconomiske Skoleven.) Iøvrigt troe vi rigtig nok ikke, at Sandjorder have den Gavn af en gjentagen Brakning, som Leerjord.

Hvile og Hvile i flere paafølgende Aar, vedbliver min Modpart, er det tredie store Hjul, uden hvilket Dalgas mener, at Agerdyrkningen ikke kan gjøre nogen Fremgang. Dette er et Postulat, jeg ingenfinde har gjort mig skyldig i. At en høi Production, ja endog den høieste Production, kan opnaaes uden Hvile, har jeg i mine Beregninger antaget; ja nylig endog erklæret, at jeg anseer det for meget tvivlsomt, om Muldens Mængde ved Hvilen forøges, og at Hvilens gode Virkning paa Sædeavlen maa tilskrives andre Aarsager. (See min Critik af den landoeconomiske Skoleven). Jeg har derfor ikke engang saa høie Tanker om Hvilen, som min Modpart, der mener, at Hvilen virkelig beriger Jorden.

Anonymus siger, at jeg erkjender, at "bestandigt Græsland snart saaledes udarter, at der behøves 2 Tdr. Land til at græsse et Hoved paa." Dette er atter et af de Tilfælde hvor Anonym. gjør sig skyldig i en Forvanskning af Sandheden. Det anførte har jeg rigtigt nok sagt, men under den Forudsætning, at der intet anvendes paa den ublagte Jords Kultur, altsaa Muldvarpestub ikke udjevnes, Myretuer faae Lov at overtrække Overfladen, Udgrøftning forsvømmes, Begræsningen overlades Na-

turen, Jorden udlægges efter at have været breven efter den gamle Drift, det vil sige i en kraftløs Tilstand 20. 20. Hvor det modsatte af alt dette findes Sted, der vil ogsaa den udlagte Jord, dersom den ikke er af en for tør Bestaendighed eller ligger i en Heedeegn, længe holde sig frugtbar.*) Jo bedre Jordbunden er, og jo bekvemmere den er for Græsarten, desto længere vil den vedblive at græsse godt. Hundredeaarigt Græsland i Marfken er endog høiere anseet end 10 à 12 aarigt. Dette er noget, som ikke kan være min Modstander aldeles ubekjendt. Vil han hertil endnu tage i Betænkning, at i min Kobbeldrift med 3 Halme og 10 Mars Leie, Jorden er udlagt i en kraftfuldere Tilstand, end ved min Kobbeldrift med 4 Halme og 5 Mars Hvile, saa vil det ikke længere forundre ham, at jeg i første Tilfælde har nok i 6 Skpr. Lands Græsning til et Hoved, men i sidste behøver 7. Iøvrigt vil neppe nogen Landmand, som min Modstander mener, føle sig mismodig stemt ved at læse om en tiaarig Hvile, fordi derved tilveiebringes noget mindre Mennekesføde. Landmandens Opgave er ikke at frembringe den største Mængde Mennekesføde, eller overhoved den høieste Production, men at skaffe sig den høieste, vedholdende, rene Indtægt. Landmanden skal ligesaa lidt opoffres for andre Stænder, som disse for hans Skyld. Finder Landmanden Fordeel ved

*) Mine Jorder græsse ligesaa godt i 6te som 2det Aar.

at dyrke Handelsværter, bryder han sig kun lidt om, om derved tilveiebringes mindre Menneffeføde. Finder han det nødvendigt at indskrænke sine Dyrkningsbeskøftninger, lader han sine Jorder ligge til Græsning, og tager aldeles ingen Notis af et saadant Paradox som "at Hvilen let bliver for kostbar."

Paa alt hvad min Modpart anfører om Fordeelen af kraftfuldt Foder og Kartofflernes Fortrinlighed i saa Henseende, skal jeg, for ikke at spille Tiden, indskrænke mig til at svare, at Dypfodringen af Sæd udretter det samme, og det endog med færre Besværligheder.

Min Modpart har anstillet en Sammenligning imellem en af de ved mig beregnede Driftsmaader, og 2 andre af Bloch beregnede. Han kommer derved til det Resultat, at hvor man ved min Kobbedrift*) kan vente en reen Indtægt af 10 Edr. Rugs Værdie, der kan man, ved at følge Blochs Kobbedrift**), vente en reen Indtægt af 23½ Edr. Rugs Værdie, og ved at følge hans Veredrift***) en reen Ind-

*) 1) Grønlandshavre, merglet Sommeren i Forveien. 2) Braff gjødet. 3) Rug. 4) Byg. 5) Kløver til Slet og 6 Karø Hvile.

**) 1) Braff. 2) Vintersæd gjødet. 3) Byg, Værter og Kartoffer. 4) Havre. 5) Kløver. 6) bito. 7, 8) Begræsning.

***) 1) Kartoffer gjødskede. 2) Byg. 3, 4) Kløver. 5) Hvede gjødsket. 6) Byg eller Havre. 7) Begræsning. 8) Rug.

tægt af 32½ Tdr.! Men hvorledes er min Modpart kommen til dette Resultat?

Først har han da lagt, som Basis for sine Sammenligninger, Beregninger, der ere anstillede under høist forskjellige Forhold. Han har sammenlignet min efter Danmarks Localitet afpassede Brutto-Indtægt, med den Brutto-Indtægt, Bloch har antaget passende for et Land, der ligger 4 til 8 Grader sydligere end det sydligste og nordligste Danmark.*) Af hvilken Bessaffenhed Jorderne have været, om Hjælpebidler, Brænderier, Tiender ic. afbenyttes, om alt dette har min Modpart anseet det aldeles overflodigt at anstille Undersøgelse. Den 4de af de Driftsmaader, jeg i min Bog har beregnet, en Kobbeldrift med Brak, 4 Halme og 5 Mars Hvile, svarer omtrent til Blochs Kobbelbrug, idet det Halve af Arealen i begge er under Plov, og Brakning i begge bruges. Men det er saare langt fra, at min Brutto-Indtægt kan maale sig med Blochs. Enten maae derfor bedre Jorder, større Hjælpebidler, et fordeelsagtigere Klima m. m. have bragt Bloch til det Resultat, han er kommen, eller en af os maa feile. Men det er netop her, hvor jeg har havt de fleste faktiske Efterretninger at støtte mig til. Jeg maa derfor, indtil jeg har gjort mig bekendt med Blochs Bog, antage første som Grunden til Uovereensstemmelsen imellem Bloch og mig.

*) Schlesien.

Men det, hvorved min Modstander især forseer sig, er, at han kun har beregnet Dyrkningsomkostningerne ved Blocks Bereldrift 50 Rbd. høiere end ved hans Kobbeldrift, paa et Areal af 50 Tdr. Land. *) Min Modstander har enten aldrig ført noget nøiagtigt Regnskab over Dyrkningsbestedningerne ved nogenombestemt Drift, eller hans Partiffhed blænder ham ganske og aldeles. Var ikke een af Delene Tilfældet, kunde han ikke fremkomme med saadanne Paastande: at Kartofflerne, i Bereldriftens 1ste Aar, dyrkes med omtrent samme Bestedninger, som den rene Brak i Kobbeldriften, at Hveden i 5te Aar svarer til Rugen i Kobbeldriftens 2det Aar, Bygget i 6te Aar til Havren i Kobbeldriftens 3die Aar. I min Bog har jeg beregnet Bestedningerne ved Kartoffeldyrkningen paa 1 Td. Land til 8 à 9 Rbd., foruden Optagerlønnen ($\frac{1}{10}$ af Afgrøden) og foruden Jordens Forberedning med Plov om Efteraaret og Brakharven om Foraaret. En Td. Land at brække, har jeg, ligeledes uden den forberedende Ploining om Efteraaret, anslaaet til 7 Rbd., men deri er indbefattet Sædefuren med Vintersædens Nedharvning, som ikke vedkommer Brakningen. Følgelig koster Kartoffelavl en $\frac{1}{4}$ til $\frac{1}{3}$ mere end den egentlige Brakning, ja naar Optagerlønnen regnes med, $\frac{1}{2}$ Gang mere. Og hvad Hvede efter 2det Aars Klover i Berelbru-

*) Netop det samme, som Forfatteren af den landoconomiske Skoleven antager!

get angaaer, eller Bygget efter Hveden, saa forbrede begge langt mere Arbeide end Rugen i Brakfjord eller Havren efter Byg, thi til Hveden vil der ploies 2 à 3 Gange, og til Bygget 2 Gange, istedet for at Rugen i Brakfjord og Havren efter Byg i Kobbeldbruget kun behøve 1 Fure. Ogsaa Rugen efter Græs i Berelbruget vil have 2 à 3 Ploininge. Desuden vil Berelbruget foraarsage langt større Udgifter i Anledning af Sommerstaldføringen, for Græs- og Kloverfrøe (da to Tægter besaaes hermed), for det større Dvæghold og den besværligere Røgtning med Kartoffler om Vinteren, for den større Møgførsel, den større Meilighed ved Indavlingen ic. ic. Selv uden Beregning, og blot ved en Sammenligning af Vaar- eller Efteraarsarbejderne ved Berelbruget og Kobbeldriften, bliver det klart, hvor overlæst Berelbrugeren er om Foraaret og Efteraaret med paatrængende Arbeider, der, hvis de i rette Tid skulle fuldføres, fordre en stor Arbeidskraft. Istedet for at Kobbeldbrugeren med de færre Heste og Folk, hvormed hans Vaarsæd eller hans Efteraarsarbejder tilveiebringes, tillige saare let fuldfører Brakningen om Sommeren.

For ret at sætte Kronen paa sit Værk, og hævende sig, lig Ornen, til Skyerne, for "at forskaffe sig en videre Synskreds" og Læseren "en Hovedanskuelse af vor Landoeconomie," fremsetter min Modpart følgende Calcul:

"Naar Danmarks omtrent 3 Millioner Ldr.

Land, ved at dyrkes efter den saakaldte gamle Drift, give (see Dalgas's nævnte Skrift Side 43) i reen Indtægt kun $6\frac{1}{4}$ Skpr. Rugs Værdie af enkelt Td. Land, bliver det $2\frac{1}{2}$ Millioner Tdr. Rugs Værdi af hele Riget."

"Naar disse 3 Millioner Tdr. Land, ved at dyrkes efter Dalgas's Kobbeldrift, give $14\frac{2}{3}$ Skpr. Rugs Værdi i reen Indtægt af enkelt Td. Land, bliver det omtrent $5\frac{1}{2}$ Millioner Tdr. Rugs Værdi af hele Riget."

"Naar samme, ved at dyrkes efter Blocks Kobbedrift, giver $34\frac{2}{3}$ Skpr. Rugs Værdi af enkelt Td. Land, bliver det omtrent 13 Millioner Tdr. Rugs Værdi af hele Riget."

"Naar de, ved at dyrkes efter Blocks Bereldrift, give i reen Indtægt $48\frac{1}{2}$ Skpr. Rug af enkelt Td. Land, bliver det over 18 Millioner Tdr. Rugs Værdi af hele Riget."

Hvor skjont, hvor beundringsværdigt! Hvilke smilende Udsigter for vort kjære Fødeland! Danffe Landmænd! Ladet Eder ikke længere foresnakke, at ved Bræfning, Mergling, en fkaanende Drift, ikke for korte Hvileaar ic., den største vedholdende rene Indtægt fortiden opnaaes. Saaer kun friff væf Hvede og Klover, verler og staldfodrer af Livsens Kræfter. Om I boe midt i Jyllands Hebeegne eller paa Hollands frugtbare Sletter, enten I have Hjælpe midler eller ikke, det gjør intet til Sagen, thi hvad gjør man ikke for en reen Indtægt af 18 Millioner

Eder. Rug! Iler derfor at indføre Veresbruget, thi om I end offre det Halve af Eders rene Indtægt til Statsgjeldens Afbetaling (Hvorved denne i en Tid af 1 Aar i det høieste vil være salberet), ville I endda komme til en Velstand, I aldrig før have kjendt, og dertil, med største Ret, erhverve Eder Navn af Fædrelandets Belgjørere.

Men Spøg tilsidefat. Har Anonym. betænkt, hvad 18 Millioner Eder. Rugs Værdi har at betyde? Troer han virkelig, at en reen Indtægt af 6 Eder. Rug fortiden lader sig tilveiebringe i Gjennemsnit af hver Qv. Land i Danmark? Har han betænkt, at af hans 3 Millioner Eder. Land i det mindste det Halve ikke kan henregnes til "Danmarks frugtbare Lande," som han kalder dem, ja at en stor Deel deraf er aldeles steril? Kan han ved Facta, samlede i selve Danmark, godtgjøre Rigtigheden af sine Beregninger, eller kan han indstaae og give os tilbørlig Garanti herfor? — Kan han ikke dette, maa han undskylde, at vi sammenligne hans Beregninger med et Spindelvær, der ved første Bindpust vil adspilttes. Ja han maa finde sig i, at vi bebreide ham, at have villet forlede Danmarks Landmænd til Anstrængelser, der kun vilde føre deres Undergang med sig; ja selv, om vi ikke havde en saa betænkksom Regjering, kunde forlede til Paalægget af nye Skatter og Byrder, som aldeles vilde gvaale enhver Fremspiren af vort Landbrug.

Min Modpart slutter med følgende Tirader,

nemlig, at vi af hans Beregning desto tydeligere lære at paastjonne, med hvilke værdige og faste Skridt det Kongl. Landhuusholdnings-Selskab er gaaet det vigtige Maal imøde, og hvorledes det vist ikke er at befrygte, at det vil forandre sin valgte Bane. Vigeledes, at ved hans Beregning vækkes den inderligste Tak til Gud, som i hine Krigens Dage skaanede Danmarks unge Mænd for Fjendens skarpe Sværd, hvorved Klagen over, at der ikke høves Hænder nok til det mere Arbejde, ophører. Jeg for min Part vil haabe, at det Kongl. Landhuusholdnings-Selskab af min Modparts Betragtninger og Beregninger vil overtøye sig om, at det ikke paa nogen mere velgjørende Maade kan anvende sine store Midler, end ved at understøtte grundige Undersøgelser i Landoeconomiens forskjellige Dele. Og mener jeg endvidere, at det havde været langt hæderligere og gavnligere for os, havde vi tilbageviist det fjendtlige Angreb, hvis Følger endnu ere saa kjendelige, betegnede end en Bautasteen flere Tusinde Tappres Fald. Thi Fødelandets Forsvar gaaer vist foran alt andet.

Albebertsminde, i April 1839.

C. Dalgas.